Research in Sport Management & Motor Behavior
Kharazmi University

Presenting the Conceptual Model of Citizen Sports

Meisam Allahmoradi [1], Seyed mohammad hossein Razavi [2], Morteza Doosti pashakolaee [3]

1. Meisam Allahmoradi, (Ph.D Student) Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran.
2. Seyed mohammad hossein Razavi, (Ph.D) Mazandaran University, Babolsar, Iran
3. Morteza Doosti pashakolaee, (Ph.D Mazandaran University, Babolsar, Iran

ARTICLE INFO
Received September 2018
Accepted February 2019

KEYWORDS:
Citizen Sports
Grounded Theory
National Interest
Sport Development
Urban Management

CITE:
Allahmoradi, Razavi, Doosti pashakolaee, **Presenting the Conceptual Model of Citizen Sports**, Research in sport management & motor behavior, 2020: 9(18):17-35

ABSTRACT
Today, because of living in the machines age and the resulted less mobility and activity of citizens, the diverse and accessible sports for the citizens has become more important. This research which was carried out by qualitative methodology with fundamental-exploratory nature and using the grounded theory is aimed at designing a conceptual model for citizen sports in Tehran metropolitan area. The purposeful-snowball sampling method was used in the research. Accordingly, in order to collect the data, 25 experts of citizen sports were interviewed, and the Strauss and Corbin paradigm analysis was used to develop the final model. Given the results, motivational and health factors were identified as causal conditions, the hardware and software context was identified as the dominant field, the behavioral, structural and environmental level factors were identified as the intervening conditions. Also, promotional, legal, financial, educational, interactive and developmental measures were identified as strategies, and securing national interests, economic consequences, sport development, health-sanitary and socio-cultural outcomes were identified as the strategies implementation results. Given these findings, one can expect that by identifying the citizen sports conditions and concentration on strategic actions, the functional and operational facilities for its development and growth would be provided in Tehran metropolitan area.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی

دانشگاه خوارزمی

ارائه مدل مفهومی ورزش شهروندی در تهران

میثم اللهمرادی[۱]، محمدحسین رضوی*[۲]، مرتضی دوستی پاشاکلایی[۳]

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد آیت‌الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران

۲. استاد گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

۳. دانشیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

اطلاعات مقاله:

دریافت مقاله شهریور ۱۳۹۷

پذیرش مقاله بهمن ۱۳۹۷

***نویسنده مسئول:**

smhrazawi97@gmail.com

واژه های کلیدی:

تئوری داده بنیاد

توسعه ورزشی

مدیریت شهری

منافع ملی

ورزش شهروندی

ارجاع:

اللهمرادی، رضوی، دوستی پاشاکلایی. **ارایه مدل مفهومی ورزش شهروندی در تهران.** پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۱۳۹۸: ۹ (۱۸):۱۷-۳۵

چکیده

امروزه با توجه به زندگی ماشینی و در نتیجه آن کم تحرکی شهروندان، اهمیت ورزش متنوع و در دسترس شهروندان دو چندان شده است. هدف از این پژوهش طراحی مدل مفهومی ورزش شهروندی در کلانشهر تهران است که با روش کیفی و ماهیت بنیادی-اکتشافی و با استفاده از نظریه داده بنیاد انجام گرفت. روش نمونه گیری این پژوهش، از نوع هدفمند-گلوله برفی بود. بر این اساس برای جمع آوری داده ها، با ۲۵ نفر از خبرگان مرتبط با ورزش شهروندی مصاحبه صورت گرفت و برای تدوین مدل نهایی از رویکرد تحلیل پارادایمی اشتروس و کوربین استفاده شد. نتایج نشان داد عوامل تقویت کننده و تضعیف کننده به عنوان شرایط علی، بستر سخت-افزاری و نرم افزاری به عنوان زمینه حاکم، عوامل سطح رفتاری، ساختاری و محیطی به عنوان شرایط مداخله گر، همچنین اقدامات تبلیغاتی، قانونی، مالی، آموزشی، تعاملی و عمرانی به عنوان راهبردها و تامین منافع ملی، پیامدهای اقتصادی، توسعه ورزشی، پیامدهای بهداشتی-سلامتی و فرهنگی-اجتماعی به عنوان نتایج حاصل از کاربست راهبردها شناسایی شد. بر اساس این یافته ها می توان انتظار داشت که با شناسایی شرایط ورزش شهروندی و تمرکز بر اقدامات راهبردی، پایه های کاربردی و اجرایی برای رشد و توسعه آن در کلانشهر تهران فراهم گردد.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

مقدمه

در طی نیم‌قرن گذشته شرایط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جهان دستخوش تغییر و تحولات زیادی بوده است. با توجه به مشغله زیاد شهروندان در کلان‌شهرها، زندگی ماشینی و توسعه فنّاوری و رفاه، سبک زندگی افراد باکم تحرکی قابل‌توجهی همراه است. طبق پژوهش‌های سازمان بهداشت جهانی[1] ٦٠ الی ٨٠ درصد بزرگ‌سالان فعالیت بدنی آن‌چنانی ندارند، که می‌تواند به‌عنوان یکی از علل مرگ‌ومیر شناخته شود. چراکه بی‌تحرکی موجب افزایش بیماری‌هایی چون دیابت، فشارخون بالا، پوکی استخوان، مشکلات قلبی-عروقی، مشکلات روحی-روانی و غیره می‌شود. همچنین طبق گزارش‌ها، در کلان‌شهرها بیشترین علت مرگ‌ومیر براثر ایست قلبی است. بر اساس بررسی‌های صورت گرفته، انجام فعالیت‌های مناسب ورزشی احتمال ابتلا به مشکلات جسمانی مطرح‌شده (که به بیماری‌های شهری معروف‌اند) را تا حد یک‌سوم کاهش می‌دهد (۱, ۲).

در حال حاضر در کشور ایران ورزش در اذهان مردم به فعالیت‌هایی رقابتی جهت دستیابی به عناوین قهرمانی معنا می‌شود و این نگرش به‌وسیله رسانه‌های گروهی، مدیران ورزشی و سیاستمداران موردحمایت قرار می‌گیرد. همچنین مزایای مادی، شهرتی و سفرهای خارجی و هیجانات کاذب ناشی از بردوباخت، ورزش قهرمانی را به‌عنوان یک اصل، محور توجه مدیران ورزشی مملکت قرار داده و سایه آن را بر سر ورزش همگانی و شهروندی مستولی گردانیده است (۳, ٤). بر این اساس، شهروندان علاقه‌مند به ورزش ممکن است باکم توجهی مدیران به فراهم آوری اماکن عمومی فعالیت ورزشی، صرفاً باهدف تماشا و لذت به سمت ورزش بیایند و در معرض آسیب‌های ذکرشده زندگی ماشینی قرار گیرند.

نکته مهمی که در اینجا باید به آن اشاره کرد تفاوت بین ورزش شهروندی و ورزش همگانی است. واژه‌ها و عبارات مختلفی برای مفهوم ورزش همگانی به کار می‌رود. رایج‌ترین اصطلاح بین‌المللی برای ورزش همگانی عبارت "ورزش برای همه"[2] است. ورزش همگانی یعنی ورزشی که همه افراد در همه‌جا و هرزمانی که توانستند، در هر رشته‌ای که تمایل به آن دارند، چه به‌صورت فردی و چه گروهی به آن بپردازند تا نشاط، شادابی، سلامت جسم و روح خویش را ارتقا دهند (۵). "درحالی‌که مفهوم ورزش شهروندی فراتر از این‌هاست و به درک اجتماعی افراد از زندگی شهری، امکانات و موقعیت‌های موجود در آن، پتانسیل وعلاقمندی منطقه‌ای، امکان انجام دادن اکثر رشته‌های ورزشی مثل ورزش-های رزمی، ایروبیک، بدن‌سازی، بازی‌های توپی از قبیل والیبال، بدمینتون، فوتبال گل‌کوچک، بسکتبال، تنیس روی میز،

[1] WHO
[2] sport for all

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

هندبال و... و با داشتن چندین کیلومتر ساحل‌های زیبای کنار دریاها و دریاچه‌ها و توجه به ورزش‌های ساحلی است. بنابراین ورزش محلات در بسیاری از رشته‌های توپی و بدون توپ، سازمان‌دهی و برگزاری خودجوش تمرینات و حتی مسابقات در روزهای تعطیل از ضرورت‌های تغییر نگرش به این مفهوم وسیع است" (٦).

ازآنجایی‌که پژوهش درزمینهٔ ورزش شهروندی محدود بوده، بنابراین با تمرکز بر موضوعات و مفاهیم هم‌راستا و نزدیک به ورزش شهروندی ازجمله شهروندی، مدیریت شهری و ورزش، ضمن تعریف هرکدام از آن‌ها، به تحقیقاتی که دارای همپوشانی مفهومی و موضوعی با بحث می‌باشند، پرداخته خواهد شد. ابتدا به سراغ مفهوم شهروندی می‌رویم.

ممکن است شهروندی را به‌عنوان وضعیتی تعریف کنیم که به یک شخص اجازه می‌دهد «همراه با دیگر شهروندان در تصمیمات جمعی که زندگی اجتماعی را تنظیم می‌کند شرکت کند». با پیشرفت جوامع شهری امروزی، مفهوم شهروندی نیز موردتوجه بیشتری قرارگرفته است. شهروندی را منزلتی اجتماعی در نگرش به جامعه‌مانی می‌دانند که بستر بهره‌برداری از حقوق و قدرت را مهیا می‌کند (۸،۷). کارکرد شهروندی، اداره جامعه بر اساس حفظ حقوق دیگران و تعهد شهروندان به وظایفی است که در جامعه بر عهده‌دارند تا با مشارکت در نهادهایی که حقوقشان را پایدار می‌کند، از آن حفاظت و نگهداری کنند. بنابراین عناصر شاکله شهروندی شامل: حقوق[3]، وظایف[4]، مشارکت[5] و هویت[6] است (۹). بر اساس تعریف مفهوم شهروندی و با درک عناصر آن، اهمیت اداره و مدیریت شهر و امورات شهروندان بر کسی پوشیده نخواهد بود. بنابراین نقش مدیریت شهری در فراهم کردن بستر فعالیت‌های شهروندی موردتوجه ویژه قرار می‌گیرد.

نقش مدیریت شهری در رابطه با وظایف و تکالیف متعدد شهری از اهمیت بسزایی برخورداراست. شامل فعالیت‌های توسعه بخش، خدمات، امور فرهنگی، تفریحی و ورزشی در توسعه شهرها، مراقبت از سلامت و ارائه تسهیلات برای اوقات فراغت شهروندان. ارائه تسهیلات ورزشی در توسعه شهرها یکی از نیازها و حقوق شهروندان است. ازاین‌رو شهرداری‌ها به لحاظ قانونی از اهمیت بسزایی برخوردارند و همچنین از دیدگاه افراد ارزش و جایگاه رفیعی دارند. در قوانین، شهرداری‌ها وظایف مهمی نسبت به توسعه ورزش و تسهیلات رفاهی دارند. بااینکه گام‌هایی در راستای ارائه تسهیلات ورزشی برای شهروندان را برداشته‌شده است، اما باز در آغاز راه بوده و نیازمند پیمودن مسیری طولانی است (۱۰). بر این اساس، هدف مدیریت شهری ارتقای کیفیت زندگی در سطح شهر است که با عنایت به مطالب مطرح‌شده و

[3] Rights
[4] Duties
[5] Participation
[6] Identity

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

ضرورت توجه مدیریت شهری به ارتقای سلامتی و وظایف آن در قبال شهروندان، نقش ورزش در پیشگیری از بیماری و رشد سلامت پررنگ‌تر می‌گردد. پس ابتدا لازم است به تعریف مفهوم ورزش بپردازیم.

آژانس فدرال کانادا که کار نظارت بر توسعه ورزشی را در این کشور به عهده دارد "ورزش" را به‌صورت فعالیتی رقابتی بین دو یا تعداد بیشتری از شرکت‌کنندگان تعریف می‌کند که انجام دادنش نیازمند مهارت‌های خاص عصبی–عضلانی و قلبی– عروقی است، این نهاد به شکل واضحی، قواعد و قوانینی را در این مورد تدوین کرده است، فرصت‌هایی را برای گسترش رقابت فراهم کرده و بر توسعه اجرایی آن در سرتاسر جهان نظارت دارد (۱۱). اکنون با نگاهی به ادبیات پژوهش در دو بخش خارجی و داخلی، تحقیقات پیرامون موضوع را بررسی خواهیم‌کرد.

بالیش (۲۰۱۷) در تحقیقی تحت عنوان" دموکراسی: پیش‌بینی کننده مشارکت در ورزش و تفریحات سالم" به این نتیجه رسید که در کشورهای که میزان مردم‌سالاری در آن‌ها بالاست، میزان مشارکت در ورزش و فعالیت‌های تفریحی نیز بالاست. همچنین وی به این نتیجه رسید که در کشورهایی که مقدار دموکراسی کمی بالاتر از حد متوسط است، میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی بالاست(۱). هاویت و اسکاکر (۲۰۱٦) در تحقیقی تحت عنوان"پیامدهای کیفی مشارکت در ورزش و تفریحات فعال بدنی بر اساس مدل کیفیت خدمات" به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین پیامد مشارکت رضایتمندی است که از طریق وفاداری به فعالیت‌های ورزشی و تفریحی به دست می‌آید(۱۲).

سواری و همکاران(۱۳۹٤) در تحقیقی تحت عنوان" توصیف وضعیت ورزش همگانی استان خوزستان و تدوین راهبردهای توسعه آن" به این نتیجه رسیدند که وضعیت ورزش همگانی استان خوزستان بر اساس ماتریس SWOT در وضعیت WT قرار دارد که وضعیت مطلوبی برای آن استان نیست. آن‌ها مهم‌ترین راهبردهای لازم برای توسعه و پیشرفت ورزش همگانی در استان خوزستان را تدوین برنامه راهبردی، توسعه و ترویج فرهنگ ورزش از طریق رسانه‌ها و تغییر ساختار ورزش همگانی معرفی کرده‌اند(۱۳). کشکر(۱۳۹٤) در تحقیقی تحت عنوان" تعیین شاخص‌ها و نحوه سنجش اثربخشی برنامه‌های تفریحات ورزشی(ورزش همگانی) شهروندان" به این نتیجه رسید که برای بررسی میزان اثربخشی برنامه‌های تفریحی‌ورزشی شهروندان، تدوین اهداف در اولویت اول است و تا هدف‌ها روشن و قابل‌دستیابی و قابل‌سنجش نباشند، امکان بررسی برنامه‌ها وجود نخواهد داشت(۱٤).

اکنون پس از بیان مقدمه و درک مفاهیم کلی، و پس از مروری بر تحقیقات لازم است به نکته اشاره کرد که بر اساس بررسی‌های صورت گرفته توسط محقق در منابع داخلی و خارجی، تعریف دقیق و روشنی از ورزش شهروندی وجود نداشت، چراکه برخی اوقات این مفهوم را با ورزش همگانی یکی دانسته و برخی اوقات با توجه به بسترهای موجود در آن، ورزش قهرمانی مدنظر بوده است. نکته قابل‌توجه‌تر اینکه در اکثر منابع ادبیات پیشینه، توجهی به مفهوم شهروندی و

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

ابعاد و معانی آن نگشته و خلأ یک تعریف جامع‌ومانع در این مفهوم بشدت احساس می‌گردد. به‌عبارت‌دیگر با توجه به جدید و گنگ بودن ورزش شهروندی در منابع علمی، سازمان‌ها و ادارات و ارگان‌های مختلفی بدون کشف و بسط دانش نظری آن، سرمایه‌های عظیم مادی و مالی و معنوی را در این بخش هزینه کرده و در صورت ادامه این روند با توجه به خلأ نظری موجود، ماحصل آن هدر رفت بودجه و سرمایه‌های شهری و حتی ملی خواهد بود. ازاین‌رو محقق ضمن شناخت خلأ موجود، به دنبال کشف یک مدل مفهومی برای ورزش شهروندی است تا با درک معانی و مفاهیم آن، بر اساس نتایج تحقیق، به رشد و بسط دانش نظری در این حوزه دست‌یافت.

با عنایت به مباحث مطرح‌شده در فوق، اهمیت ورزش شهروندی و رابطه آن با مباحث مرتبط باکیفیت زندگی بیش‌ازپیش روشن می‌شود. بنابراین نیاز به شناخت ویژگی‌های آن در کشور- با توجه به اقتضائات بومی- محلی کشور- بیش‌ازپیش احساس می‌شود. البته باید متذکر شد که تلاش‌هایی در کلان‌شهر تهران از سوی سازمان ورزش شهرداری برای تبیین این پدیده انجام‌شده است. تحقیق حاضر می‌تواند ضمن ارائه راهکارهایی جهت مشارکت مردم در ورزش شهروندی، بستر نظری افزایش فضاهای ورزشی برای همه افراد جامعه با کمک شهرداری و سایر ارگان‌های دولتی دیگر را فراهم آورد. همچنین با ارائه دستاوردها، می‌توان خلأ ورزش شهروندی در بین آحاد جامعه را در اولویت دستور کار برنامه‌ریزان شهری قرار داده تا جایگاه و نقش شهرداری‌ها در توسعه و ترویج ورزش با تکیه‌بر مطالعات و تحقیقات موجود تبیین گردد. از همین رو در این تحقیق تلاش می‌شود که ویژگی‌های بومی-محلی کشور مدنظر قرار گیرد و مدلی جامع از ورزش شهروندی برای کلان‌شهر تهران ارائه شود که مبنای کنش‌ها و اقدامات آینده در این زمینه باشد.

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق با ماهیت اکتشافی و باهدف بسط دانش و شناخت موجود در مورد ورزش شهروندی صورت گرفت. بر مبنای جستجوی داده، ماهیت این تحقیق کیفی است که از راهبرد و نظریه داده بنیاد استفاده شد. استفاده از این راهبرد به محقق کمک می‌کند بین حجم بالای داده‌ها، به شکلی نظام‌مند وجوه اشتراک را استخراج کند و بر طبق آن نظریه‌پردازی کند. رویکرد راهبرد داده بنیاد، استقرایی است. تبیین یک پدیده از طریق مشخص کردن مفاهیم، مقولات و قضایای آن پدیده و بعدازآن طبقه‌بندی روابط مقولات داخل بستر و فرآیند آن، هدف این راهبرد است. تولید و خلق مفاهیم، مقولات و قضایا نیز فرآیندی چرخه ای-تکراری دارد (۱۵).

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

در فرایند تحلیل نظریه داده بنیاد از سه فرآیند کدگذاری استفاده می‌شود: کدگذاری باز[۷]، کدگذاری محوری [۸]و کدگذاری انتخابی[۹] (١٦). به همین منظور برای افزایش میزان کفایت مقوله‌ها، تلاش شد که جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به‌صورت هم‌زمان صورت بگیرد. در طی تحلیل، چندین بار متن مصاحبه‌ها برای اصلاح مدل یا ایجاد مقولات جدید و رسیدن به مدلی نو، موردبازنگری قرار گرفت. در این پژوهش به‌منظور ارائه یک مدل نظام‌مند از یافته‌های حاصل از کدگذاری، از مدل پارادایمی[۱۰] اشتراوس و کوربین استفاده شد. در این مدل، یکی از طبقات تعیین‌شده به‌عنوان مقوله محوری انتخاب و سایر طبقات موجود بر اساس نظامی از روابط که با این طبقه دارند، قرار می‌گیرند (۱۷).

به لحاظ مکانی تحقیق حاضر در کلان‌شهر تهران انجام شد. نمونه‌گیری پژوهش به‌صورت هدفمند و با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی صورت گرفت. نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. منظور از اشباع نظری این است که پژوهشگر در مصاحبه‌های جدید دیگر به داده‌ای نو (یا در فرآیند کدگذاری، به کدی نو) دست نیابد (١٦). در این تحقیق از اعضای هیات‌علمی دانشگاه‌ها و از افراد دارای پست و تجربیات مدیریتی مرتبط با موضوع و از کارشناسان و مربیان ورزش شهروندی در مصاحبه‌ها استفاده شود. بنابراین با تعداد ۲۵ نفر از نخبگان مرتبط با ورزش شهروندی در شهر تهران در ارتباط با پدیده موردبررسی پژوهش مصاحبه شد که از مصاحبه‌های رودررو و عمیق و با طرح پرسش‌های باز و نیمه‌ساختارمند بهره گرفته شد. فرآیند انجام مصاحبه‌ها و جمع‌آوری داده‌ها از دی‌ماه ۹۵ آغاز و تا مهرماه ۹٦ به طول انجامید. در جدول زیر تعداد اعضای نمونه به تفکیک هر دسته بیان‌شده است.

جدول ۱. تعداد اعضای نمونه مشارکت‌کننده در پژوهش

ردیف	گروه	تعداد شرکت‌کنندگان
۱	اعضای هیات‌علمی	۳
۲	معاونان و مدیران ارشد شهرداری تهران (ورزشی، عمرانی)	۱۲
۳	کارشناسان ورزش شهرداری	۷
٤	مربیان ورزش شهرداری	۳
۵	جمع	۲۵

[7] Open coding
[8] Axial coding
[9] Selective coding
[10] Paradigm model

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

جهت ممیزی تحقیق کیفی حاضر (معادل روایی و پایایی تحقیق کمی) فعالیت‌های زیر صورت گرفت:

تطبیق توسط اعضا[11]: چهار نفر از مدیران مرتبط با ورزش شهروندی گزارش نهایی مرحله نخست فرآیند تحلیل و مقوله‌های به‌دست‌آمده را بازبینی کردند.

کثرت‌گرایی[12]: کثرت‌گرایی در این پژوهش شامل تکثر مکانی و کثرت مشارکت‌کنندگان است. تکثر مکانی به این معنی که مصاحبه با مدیران مرتبط با ورزش شهروندی انجام شد. تکثر مشارکت‌کنندگان نیز به این معنی است که مصاحبه با افراد سطوح مختلف سازمانی از قبیل هیات‌علمی، معاونان و مدیران سازمان ورزش شهروندی، مدیران شهرسازی شهرداری تهران، مربیان و ...صورت گرفت.

جهت تائید اتکاپذیری (پایایی) پژوهش از روش‌های زیر بهره گرفته شد:

استفاده از نرم‌افزارهای تحلیل کیفی: یکی از راه‌های رسیدن به پایایی در پژوهش کیفی استفاده از نرم‌افزارهای تحلیل داده‌های کیفی است که بدین منظور پژوهشگر از آخرین نسخه نرم‌افزار مکس‌کیودی‌ای[13] استفاده شد.

کدگذاری مجدد توسط محقق دیگر: ۱۰ درصد از کلیه کدگذاری‌های انجام‌شده در اختیار پژوهشگر دیگر قرار گرفت که میزان توافق کدگذاری در حد قابل قبولی بود (ضریب اسکات برابر با ۰/۸۱)، که نشانی دیگر از قابل‌اتکا بودن مدل پژوهش است.

درنهایت کدگذاری و مدل نهایی در اختیار سه نفر از اعضای هیات‌علمی قرار گرفت و آن‌ها نظرات خود را اعمال کرده و درنهایت مدل نهایی تحقیق را تائید کردند.

یافته‌ها

جهت تدوین یک الگوی منطقی که با توصیف نظری همراه است، محقق از رهیافت نظام‌مند اشتراوس و کوربین استفاده کرد. این رهیافت جهت تحلیل داده‌ها و رسیدن به مدل، سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی را پیشنهاد می‌کند (١٦). مراحل کدگذاری به‌صورت زیر ادامه یافت:

کدگذاری باز

کدهای اولیه: در ابتدا پس از انجام کدگذاری داده‌ها، ۹٤۱ کد اولیه از عبارات‌معنایی استخراج گردید که پس از بررسی و پایش مجدد کدهای اولیه، درنهایت ۸۷۱ کد اولیه مستخرج گردید.

[11] Member checking
[12] Triangulation
[13] Maxqda 12 pro

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

زیر مفهوم: برخی از کدهای اولیه، که همبستگی معنایی داشتند، در قالب ۱۲۰ زیر مفهوم ساماندهی شدند.

مفهوم: پس از درک کدهای اولیه و عبارات‌معنایی آن‌ها، با توجه به معنایی که از طریق آن‌ها منتقل می‌شد، برخی از زیر مفهوم‌ها که خود دارای وزن معنایی بیشتری نسبت به سایر زیر مفهوم‌ها بودند، به‌تنهایی همراه با کد اولیه و عبارات‌معنایی شأن در یک طبقه بالاتر در قالب یک مفهوم، و برخی دیگر که باهم تشکیل مفهوم جدیدی را می‌دادند، در تجمیع به‌عنوان مفهومی نو قرار داده شدند و درنهایت همگی کدهای اولیه و زیر مفهوم‌ها در قالب ٥٦ مفهوم خاص به دست آمدند.

مقولات: با بررسی مجدد و پایش معنایی مفاهیم طی مراحل کدگذاری‌های مجدد و از نو، ۱۹ مقوله که شالوده‌ی طراحی مدل است، ایجاد گردید.

نمونه‌ای از کدگذاری‌ها به شرح جدول (۲) ارائه‌شده است.

جدول ۲. نمونه‌ای از کدگذاری اولیه تا تشکیل زیر مفاهیم، همراه با عبارات‌معنایی و مصاحبه‌شوندگان

نشانگر(منبع)	عبارت‌معنایی	کد اولیه	زیر مفهوم
هیات علمی ۱	ورزش به جهت اینکه سلامت شهروندان رو ارتقا می‌دهد	ارتقا سلامتی	سلامت جسمی
کارشناس ۳	جلوگیری بکنیم از اینکه بیماریهای بیشتری رو داشته باشیم وقتی شهروند سالم باشه در عین حال میتونه بدن سالمی داشته باشه بیماری کمتری داشته باشه		
مدیر ۳	میتونه افزایش طول عمر شهروندان رو هم داشته باشه.	افزایش طول عمر	
کارشناس ۱	ما امروزه با در نظر گرفتن پارامتر های ورزش شهروندی میتونیم از داشتن جامعه ی پیر، فرسوده و بیمار در آینده جلوگیری بکنیم.	جلوگیری از پیری زودرس جامعه	

کدگذاری محوری

عبارتست از سلسله رویه هایی که پس از کدگذاری باز انجام می شود تا با برقراری پیوند بین مقولات، اطلاعات را به شیوه‌ای جدید با هم مرتبط سازد (۱۷). بدین منظور مقولات در قالب الگوی اشتراوس و کوربین در ٦ طبقه‌ی اصلی قرار گرفتند. جدول (۳) نمونه‌ای از چگونگی تشکیل کدهای محوری را نشان می‌دهد.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

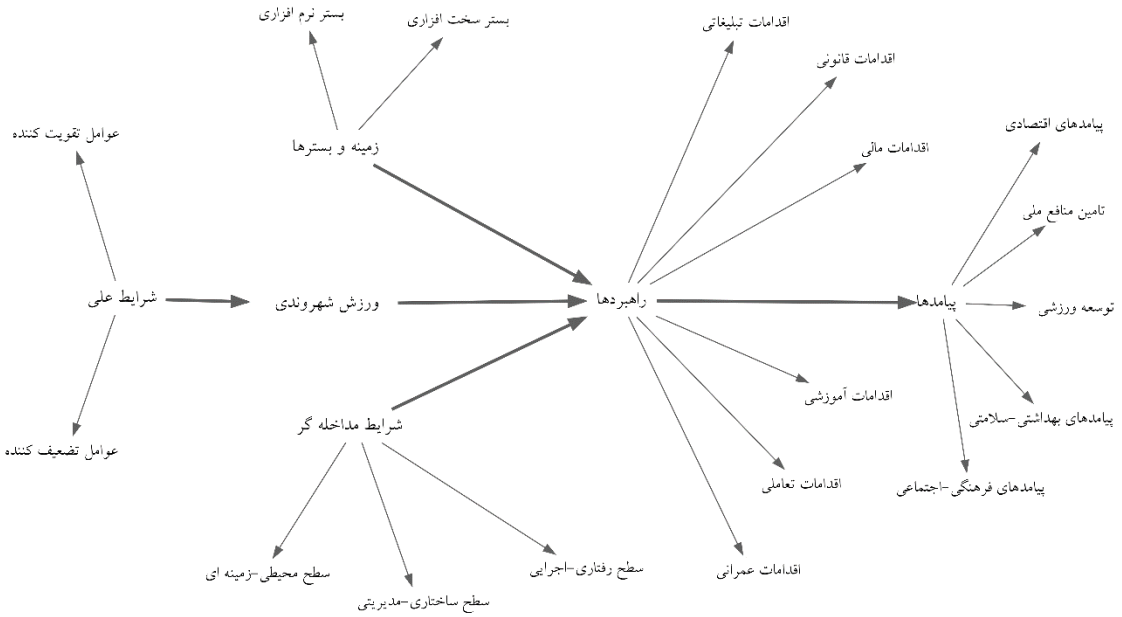
جدول ۳. نمونه‌ای از کدگذاری باز و محوری در طراحی مدل مفهومی ورزش‌شهروندی

کد محوری	مقوله	مفهوم	زیرمفهوم
پیامدها	تامین منافع ملی	منافع سیاسی	مشارکت سیاسی
			کمک به ثبات و پایداری کشور
			مشارکت بین المللی شهرها
			ارتقا باور های ملی
			تقویت هویت ملی
			موفقیت نیابتی
		منافع امنیتی	انسجام شهروندی
			دفاع از وطن
			بهبود وضعیت امنیتی مناطق شهری
	پیامدهای اقتصادی	گسترش رفاه عمومی	جلوگیری از اشغال اراضی
			کاهش هزینه های درمانی
			صرفه جویی اقتصادی
			کمک به اقتصاد خانواده
		توسعه اقتصاد شهری	توسعه ی تاسیسات و خدمات
			افزایش کار و اشتغال
			افزایش تولید ناخالص ملی

براساس رویه‌های مطرح‌شده در قسمت روش‌شناسی و همینطور، نمونه کدگذاری ارایه شده در بالا، مدل نهایی به شرح زیر است: در این مدل برای تبیین ورزش شهروندی شش طبقه تعیین شد. بر اساس طرح اشتراوس و کوربین، ابتدا مقوله‌محوری را مشخص می کنیم و سپس آنرا در طبقه‌محوری قرار میدهیم که به این منظور پس از گردآوری داده‌ها و تحلیل آنها در فرآیند کدگذاری، مقوله ورزش شهروندی به عنوان مقوله‌محوری تعیین شد. طبقه بعدی شرایط علی است، که به حوادث یا وقایعی دلالت می کند که منجر به وقوع یا گسترش پدیده ای می شود. از بین مقولات موجود، عوامل-انگیزاننده و تضعیف‌کننده به عنوان شرایط‌علی به حساب آمد. طبقه بعدی بسترحاکم است که سلسله شرایط خاصی است که در آن راهبردها، برای اداره، کنترل و پاسخ صورت می‌گیرد. این شرایط و بستر را دو مقوله بستر سخت افزاری و بستر نرم افزاری فراهم می آورند. طبقه بعدی شرایط مداخله‌گر است که شرایط کلی و وسیعی هستند و به منزله‌ی زمینه‌ی ساختاری وسیع‌تر مربوط به پدیده می‌باشند. بنابراین در سه سطح، مقولات سطح اجرایی، سطح ساختاری و سطح محیطی شرایط‌مداخله گر در ورزش‌شهروندی شناسایی شد.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

طبقه بعدی راهبردهاست که به کنش‌ها و تعاملات نیز شناخته می شود که با استفاده از روش‌ها و راهبردهایی جامه‌ی عمل می‌پوشاند و از شرایط مداخله‌گر و بسترها و زمینه تاثیر می‌پذیرد و خود بر پیامدها نیز تاثیرگذار است(۱۷). راهبردهای تبلیغاتی، قانونی، مالی، آموزشی، تعاملی و عمرانی در این طبقه قرار داده‌شد. طبقه آخر نیز نتایج و پیامدهاست که در اثر راهبردها به وجود می‌آیند. مقولات تامین منافع ملی، پیامدهای اقتصادی، توسعه‌ورزشی، پیامدهای فرهنگی-اجتماعی و بهداشتی سلامتی در این طبقه قرار داده‌شد. مدل نهایی تحقیق در شکل (۱) نشان داده شده است.

شکل۱. مدل مفهومی ورزش شهروندی در کلانشهر تهران

با توجه به یافته های حاصل از پژوهش، و بر اساس مدل مفهومی تحقیق، در طبقه محوری، ورزش شهروندی به عنوان مقوله‌محوری قرار داده‌شد. از داده های حاصل پژوهش و نتایج کدگذاری باز و محوری، زیر مقولات آن شناسایی شده و تعیین گردید (که مجموعا دارای ۳۵۱ فراوانی در تکرار کدها بود-برای ورزش شهروندی، ورزش-شهروندی و مفاهیم آن ها). ورزش شهروندی شامل دو زیرمقوله ورزش و شهروندی است. طبق مصاحبه‌های صورت گرفته و نتایج کدگذاری، زیرمقوله ورزش دارای مفاهیم: ورزش آموزشی و تربیتی با فراوانی ۲۳ کد، ورزش برای همه با فراوانی ٦۱ کد، ورزش قهرمانی با فراوانی ۹۲ کد و ورزش حرفه ای با فراوانی ۱۰ کد است. نکته قابل توجه اینکه در مصاحبه های صورت گرفته و بر اساس فراوانی کدها، در مقوله ورزش شهروندی توجه مشارکت‌کنندگان به ورزش قهرمانی بیش از سایر بخش‌های ورزش بود که می‌تواند مورد توجه مسئولان و برنامه ریزان قرارگیرد. از طرفی برای زیرمقوله شهروندی، مفاهیم: وظایف شهروندی ۱۲ کد، حقوق شهروندی ۳۳ کد، مشارکت شهروندان با فراوانی ۳۲ کد و هویت ایرانی-اسلامی با فراوانی ٤۳

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

کد تعیین گردید. همچنین باید توجه کرد که مفهوم هویت ایرانی-اسلامی در زیرمقوله شهروندی با بیشترین فراوانی، نشان دهنده توجه مصاحبه‌شوندگان به این مفهوم می باشد که نشان از اهمیت آن دارد. با عنایت به یافته‌های حاصل از تحقیق پس از فرایند کدگذاری باز و محوری و تعیین ابعاد و مولفه‌های ورزش شهروندی، اکنون مرحله نهایی پژوهش، یعنی کدگذاری انتخابی را بیان می کنیم.

کدگذاری انتخابی

عبارتست از ارتباط دادن سایر مقولات با مقوله محوری، پرکردن خلا، با مقولاتی که نیاز به توسعه دارند و فرآیند اعتبار بخشی به نظریه (۱۷). به همین منظور پس از کدگذاری محوری، قضایای زیر از الگوی پارادایمی استخراج گردید:

قضایا

۱-شرایط علی ایجاد مقوله ورزش شهروندی عوامل تقویت‌کننده و عوامل تضعیف‌کننده ورزش شهروندان می‌باشند.

۲-زمینه‌ها (بستر سخت افزاری و بستر نرم افزاری)، بستری خاص را برای فعالیت‌های ورزش شهروندی ایجاد می‌کنند.

۳-شرایط مداخله‌گر (عوامل محیطی، ساختاری، رفتاری)، شرایط عامی را برای ورزش شهروندی فراهم می‌آورند.

٤-راهبردها (تبلیغاتی، قانونی، مالی، آموزشی، تعاملی، عمرانی) از جمله راهبردهای مورد نظر برای دستیابی به مفاهیم ورزش شهروندی می‌باشند.

۵-دستیابی به مفاهیم ورزش شهروندی در کلانشهر تهران، پیامدهای تامین منافع ملی، توسعه اقتصادی، توسعه ورزشی، پیامدهای بهداشتی-سلامتی و فرهنگی-اجتماعی را به دنبال خواهدداشت.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، برای رسیدن به هدف تحقیق و پاسخ به سولات پژوهش، با اجرای راهبرد داده بنیاد، مدل مفهومی زیر استخراج شد و به این گونه قابل تفسیر و روایت است:

مقوله‌محوری

مقوله‌محوری این پژوهش ورزش شهروندی بود که به معنی خلق فرصت‌ها و محیط مطلوب ورزشی از طریق همکاری تمام سازمان‌های درگیر (دولتی و غیر دولتی) برای اینکه هرفردی بدون توجه به جنسیت، سن، توانایی، موقعیت اجتماعی – اقتصادی و نژاد بتواند در فعالیت‌های جسمانی و ورزش شرکت نماید؛ است. تمام این سازمان‌ها به مسئولیت ملی برای اطمینان از اینکه هر شهروند حق مساوی برای مشارکت در فعالیت‌های ورزشی و جسمانی دارند؛ اشاره می‌کنند و دولت و سازمان‌های غیردولتی نقش مهمی در دستیابی به مشارکت در ورزش و فعالیت‌های جسمانی ایفا می‌نمایند (۱۸).

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

طبق یافته‌های حاصل از پژوهش، مولفه‌های ورزش شهروندی شامل دو مولفه ورزش و شهروندی می باشد. بر اساس مصاحبه‌های صورت‌گرفته با نمونه‌های تحقیق، ابعاد مولفه ورزش بر اساس مدل سلسله مراتبی ورزش مول و همکاران (۱۹)، به چهار مفهوم ورزش حرفه‌ای، ورزش قهرمانی، ورزش برای همه و ورزش آموزشی و تربیتی تقسیم شد. از طرفی برای مولفه شهروندی، چهار مفهوم وظایف، حقوق، مشارکت و هویت شهروندی همسو با پژوهش دلانتی (۱۹۹۷) شناسایی شد. وی بیان می‌دارد شهروندی دال بر عضویت جامعه سیاسی است و به لحاظ داخلی توسط حقوق، وظایف، مشارکت و هویت تعریف می‌گردد. و به لحاظ سنتی فرع بر ملیت بوده‌است که حدود سرزمینی شهروندی را معین می‌کند (۲۰). با عنایت به مقولات و مفاهیم حاصل از پژوهش، به برخی تعاریف خبرگان از ورزش شهروندی می‌پردازیم: "خوب حالا دوستان میگن ورزش همگانی همون ورزش شهروندیه ولی من مخالفم شدیدا مخالفم با این موضوع"(دانشجوی دکتری ۲). "خوب اینکه از دو کلمه تشکیل شده «ورزش» و «شهروند» خوب کاملا تعریفش معلومه؛ یعنی اینکه ما فعالیت‌های بدنی که انجام بشه برای سلامتی شهروندان باشه و اون فعالیت‌ها، فعالیت‌هایی باشه که خیلی راحت و خیلی آسان در اختیار شهروندان قرار گرفته بشه و هدف اون فعالیت هم نشاط، سلامتی و تندرستی شهروند باشه"(کارشناس ۱). "خوب؛ واقعیت امر این هستش که تعریف واحدی که پذیرفته شده باشه از طرف محققان در رابطه با ورزش شهروندی توی ذهن من نیست و من فکر می‌کنم که یک وفاق هم وجود نداره راجع به ورزش شهروندی. اما اگه بخوایم تجزیه کنیم این مفهمومی که شما گفتید؛ ما با دو تا کلمه سر و کار داریم یکی ورزش و دیگری شهروندی که هر کدوم تعاریف خاص خودشون رو دارن؛ در رابطه با ورزش، ما یک تعریفی که می‌تونیم ارائه بدیم یک بازی سازمان یافته هستش که حداقل دو تا طرف دارد و بر اساس یک انگیزه درونی و بیرونی افراد به رقابت میپردازند؛ اما در رابطه با شهروندی یک‌سری تعاریف وجود داره؛ ما می‌تونیم بگیم که شهروند کسی هستش که مقیم یک فضای جغرافیایی هستش و در اون فضای جغرافیایی بر اساس آداب، رسوم، هنجارها و قواعد و قوانینی که وجود داره عمل می‌کنه. خب ما اگه بخوایم تعریف کنیم می‌تونیم بگیم که ورزش شهروندی شکلی از ورزش هستش با تعاریف خاص خودش که مقید به یک چارچوب مکانی و جغرافیاییه! پس اون قواعد جغرافیایی، هنجارها و شیوه‌های عملی که وجود داره، یک نهادی رو ایجاد میکنه به اسم ورزش شهروندی و بر اساس اقتضائات جغرافیایی که وجود داره یک سری فعالیت‌ها انجام میشه تحت عنوان ورزش شهروندی؛ حالا میتونه اون تعاریف چهارگانه ورزش رو هم شامل بشه در ورزش شهروندی"(هیات علمی ۳).

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

شرایط علی

در این پژوهش پس از تحلیل داده‌ها، علل تاثیرگذار بر مقوله‌محوری به دو دسته عوامل تقویت‌کننده و عوامل تضعیف‌کننده تقسیم شدند. بنابراین بر اساس نظر مشارکت‌کنندگان در پژوهش، مجموعه عوامل تقویت‌کننده و تضعیف‌کننده موجب احساس نیاز و حرکت سیاستگذاران، شهروندان، سازمان‌ها و ارگان‌های دخیل در ورزش شهر تهران به سمت مقوله‌ی نو و جدید ورزش شهروندی شده‌است. در این تحقیق عوامل تقویت‌کننده شامل مفاهیم: فاصله بین ورزش همگانی و قهرمانی، ورود شهرداری تهران به مقوله ورزش، جدید بودن مفهوم ورزش شهروندی، مشارکت سازمان های مختلف در ورزش و نیاز شهروندان به ورزش است. از طرفی عوامل تضعیف‌کننده یا بازدارنده ای که در محیط شهری و ورزشی تهران وجود داشت و به عنوان مفاهیم بازدارنده از مشارکت در ورزش محسوب می‌شدند شامل مفاهیم: خطرات آینده جامعه، سبک زندگی غیرفعال شهروندان، خالی بودن جایگاه ورزش در منشور حقوق شهروندی کشور، نبود مدل ورزشی مناسب برای شهروندان، مدیریت ضعیف اماکن ورزشی سطح شهر تهران و در نهایت عدم بهره‌وری برنامه‌های ورزشی اجرایی برای شهروندان بود.

بسترها و زمینه

بستر یا زمینه محل وقوع حوادث و اتفاقات مرتبط با پدیده است که در این پژوهش دو دسته بستر سخت‌افزاری و بستر نرم‌افزاری شناسایی شد. مفاهیم بستر سخت‌افزاری شامل شهر ورزشی، محیط و بستر کلان‌شهری تهران و امکانات و سرانه ورزشی موجود می‌باشد. از طرفی بستر نرم‌افزاری شامل مفاهیم: حوزه تفریحات، فعالیت‌های آموزشی، ورزش همه اقشار و سنین و زمینه فعالیت‌های رقابتی بود که بر راهبردها و استراتژی‌های برنامه ریزی‌شده ورزش شهروندی تاثیرگذار هستند.

در راستای ارتقای جایگاه شهرداری ها در مدیریت شهری، آنان باید مسیری طولانی طی کنند و نقش مهمی در توسعه شهری و ورزش شهروندان ایفا کنند. پر واضح است که هر جا جامعه نیازمند نیروی انسانی پویا، متعهد و سالم است و دسترسی به تسهیلات ورزشی بهترین شیوه رسیدن به یک اجتماع سالم و داشتن یک شهر سالم است، زیرا یک شهر سالم درگرو یک شهر توسعه‌یافته با شهرداری کارآمد است. از این رو، شهرداری به عنوان یک عامل ضروری ورزش شهروندی، نیازمند طرح‌های منجسم و برنامه‌ریزی‌های کارآمد جهت دستیابی به یک شهر توسعه‌یافته است(۲۱). همانطور که در کشور هلند برنامه‌هایی برای افزایش زیرساخت‌های ورزشی و همکاری میان‌بخشی در شهرداری‌ها، نقش کلیدی در ارتقای فعالیت‌های ورزشی و فیزیکی دارد (۲۲).

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

عوامل مداخله‌گر

بر اساس تئوری سه‌شاخگی میرزایی اهرنجانی که بیان می‌دارد پدیده را می‌توان در سه دسته عوامل رفتاری، ساختاری و زمینه‌ای تجزیه و تحلیل کرد (۲۳)، عوامل مداخله‌گر در ورزش شهروندی که بر راهبردهای آن تاثیرگذار هستند شامل سطح اجرایی-رفتاری، مدیریتی-ساختاری و در نهایت محیطی-زمینه‌ای است. بنابر نتایج این تحقیق سطح رفتاری شامل: محدودیت بانوان در انجام ورزش شهروندی، عدم فرهنگ‌سازی مناسب و بازخورد رفتاری شهروندان به مدیران شهری است. در سطح ساختاری دو دسته عوامل مداخله‌گر مرتبط با مدیریت شهری و مدیریت ورزشی شناسایی گردید. در مدیریت شهری زیرمفاهیم: نبود مدیریت یکپارچه شهری در کلانشهر تهران و وظایف مدیریت شهری در قبال شهروندان شناسایی شد. در مورد مفهوم مدیریت ورزشی نیز زیرمفاهیم: مشکلات مدیریتی ورزش کشور و مشکلات ساختاری اماکن ورزشی تعیین گردید. در مورد سطح سوم، یعنی سطح زمینه نیز محیط سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و محیط زیست شهر تهران به عنوان مفاهیم این مقوله از منظر مصاحبه‌شوندگان قرار داده‌شد.

اقدامات و راهبردها

بر اساس نتایج تحقیق حاضر اقدامات راهبردی زیر برای ورزش شهروندی در کلانشهر تهران تبیین شد:

اقدامات تبلیغاتی شامل مفاهیم: توسعه نظام تبلیغی، اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی شهروندان و ترغیب سران کشور به منافع اجتماعی ورزش می باشد. اقدامات قانونی شامل مفاهیمی از قبیل: سیاستگذاری مجلس در ورزش شهروندی و سیاستگذاری دولت در ورزش شهروندی تعیین گردید. همچنین اقدامات مالی با مفاهیم درآمدزایی ورزش شهروندی، تخصیص بودجه مناسب به ورزش شهروندی و اختصاص یارانه ورزشی به گروه‌های خاص در نظر گرفته‌شد. از نظر مشارکت‌کنندگان در پژوهش اقدامات آموزشی شامل مفاهیم پنجگانه: الگوسازی، فرهنگ‌سازی، آموزش شهروندی و آموزش ورزش می باشد. اقدامات تعاملی به دو مفهوم مدیریت یکپارچه‌شهری و مدیریت یکپارچه‌ورزشی اشاره دارد. و در نهایت اقدامات عمرانی نیز دارای دو مفهوم ایجاد زیرساخت‌های کلان‌شهری و ایجاد زیرساخت‌های ورزشی می‌باشد. بنابراین همانطور که اودونوان، مک فیلی و کریک در تحقیق سال (۲۰۱۰) خود عنوان کردند: می‌توان از ابزار ورزش به عنوان وسیله‌ای تربیتی برای یاددهی رفتارها و کنش‌های مثبت شهروندی استفاده کرد (۲٤).

یکی از بزرگترین مشکلات شهرهای بزرگ، کمبود فضاهای ورزشی و عدم توزیع صحیح آن با توجه به جمعیت هر منطقه و همچنین کمبود و ناکافی بودن منابع مالی وزارت ورزش برای ایجاد اماکن ورزشی است. با شروع شهرنشینی و افزایش جمعیت شهرنشینان و بالتبع مشکلات به وجودآمده، ضرورت فراهم‌آوردن امکاناتی برای رفاه حال شهروندان بیش از پیش احساس می‌گردد (۲۵).

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

پیامدها

در نتیجه به کارگیری راهبردهای ورزش شهروندی، می توان به پیامدهای پنجگانه: تامین منافع ملی از دو بعد منافع سیاسی و امنیتی، پیامدهای اقتصادی شامل منافع محیطی، گسترش رفاه عمومی و توسعه ی اقتصاد شهری، از پیامدهای توسعه ورزشی مفاهیم رشد و توسعه ورزش شهروندی و گسترش سلسله مراتب ورزش اشاره کرد. پیامدهای بهداشتی-سلامتی ورزش شهروندی دارای دو بعد بهداشت روانی و سلامت جسمی می‌باشد و آخرین مقوله از پیامدهای ورزش شهروندی که در نتیجه کاربست راهبردهای آن ایجاد می‌گردد پیامدهای فرهنگی-اجتماعی است با دو بعد فرهنگی(رشد فضایل اخلاقی در ورزش، ساخت جامعه سالم، توسعه خصائص انسانی، افزایش فرهنگ جامعه، جلوگیری از بروز ناهنجاری‌ها، تقویت مذهبی و...) و اجتماعی(افزایش همبستگی، تقویت بنیان خانواده، کنترل اجتماعی، افزایش سرمایه اجتماعی محلات، تقویت جامعه مدنی و...) اشاره کرد.

توسعه ورزش در شهرها علاوه بر افزایش سلامت جسمی و روحی شهروندان بر انسجام اجتماعی، حس تعلق به سایر شهروندان و احساس تعلق به جامعه را افزایش می‌دهد و تاثیرات بسیار مثبتی را در اقدامات گروهی برای بهبود محیط زیست شهری فراهم می‌آورد. با توجه به یافته های حاصل از پژوهش رهبری و همکاران در سال (۱۳۹۵) و پیامدهای حاصله از مدل تحقیق حاضر می‌توان نتیجه گیری نمود که با افزایش و ایجاد اماکن ورزشی در مناطق مختلف شهر و به کارگیری یک برنامه ورزشی منظم و مداوم از سوی شهروندان می‌توان ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهروندان را افزایش داد (۲٦). تحقیق لینزی و داربی در سال (۲۰۱۸) برای در نظر گرفتن فاکتورهایی که ممکن است پتانسیل ورزش را در توسعه پایدار فعال کنند، پیشنهاد می‌کند سیاستگذاران و محققان به سمت مفهوم انسجام سیاسی هدایت شوند (۲۷).

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، به نظر می آید مدل ارایه‌شده زمینه درک صحیحی از ورزش شهروندی را فراهم‌آورده و سیاستگذاران و مدیران شهری و ورزشی را قادر به آسیب شناسی کاملی از شرایط ورزش در کلانشهر تهران سازد تا با اجرای راهبردهای مناسب ذکر شده، موجب رشد و توسعه رفاه و سلامتی شهروندان شوند. مدل این پژوهش می‌تواند با ارائه دید جامعی از ورزش شهروندی و عوامل موثر بر آن، و شناسایی پیامدهای آن، ضمن یکپارچه‌سازی تلاش‌های سران کشور جهت توسعه منافع ورزش در کلانشهرها، از موازی کاری‌های غیرضروری جهت هزینه‌کرد فعالیت‌های اجرایی در خصوص مشارکت شهروندان در ورزش جلوگیری کرده و ضمن حفظ حقوق شهروندان و فراهم‌کردن بستر و امکانات مناسب ورزشی برای آنان، هویت محلی تهرانی‌ها را در عصر جهانی‌سازی و کاهش احساس تعلق، ارتقا دهد.

پیشنهاد می‌شود سیاستگذاران و برنامه‌ریزان ارشد شهری، با عنایت به شرایط علی مدل حاضر، به عواملی که موجب تقویت مشارکت در ورزش شهروندان است، توجه ویژه‌ای داشته باشند. همینطور با شناخت عوامل تضعیف‌کننده ورزش شهروندی، برنامه‌ریزی لازم را برای کاهش یا به حداقل‌رساندن این عوامل صورت‌دهند، چراکه این کار می‌تواند منجر به

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

تضمین منافع ملی، پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی گردد. از طرفی با توجه به مقوله مهم تبلیغات و رسانه‌ها، پیشنهاد می‌شود صداوسیمای جمهوری‌اسلامی‌ایران خصوصا شبکه تهران، با توجه به پیامدهای مثبت ورزش شهروندی در جامعه، راهبردهای تبلیغاتی مناسب را به کار برده و ساعات خاصی را به برنامه ورزش شهروندی اختصاص دهند. همچنین لازم است مدیران شهری با برقراری تعامل مثبت با شورای شهر، دولت و مجلس، بودجه مناسب به توسعه زیرساخت‌های شهری بلاخص زیرساخت‌های مرتبط با ورزش اختصاص دهند.

با عنایت به نتایج بدست‌آمده از تحقیق، با توجه به اینکه فراوانی کدهای ورزش قهرمانی و هویت ایرانی-اسلامی (به ترتیب از مفاهیم ورزش و شهروندی)، بیش از سایر مفاهیم بود، بنابراین به متولیان ورزش شهروندی پیشنهاد می‌گردد تا در تحقیقات و برنامه‌ریزی‌های آتی خود، با تمرکز و اولویت بخشی بر این مفاهیم، در جهت رشد و توسعه ورزش شهروندی کلانشهر تهران گام‌بردارند.

در تحقیق حاضر با توجّه به اینکه مورد مطالعه در کلان‌شهر تهران به صورت تخصّصی مورد پژوهش قرار گرفت، می‌توان به برخی از محدودیت‌هایی که جهت گردآوری و تحلیل داده‌ها، محقّق با آن روبرو بودند اشاره کرد:

۱- با توجّه به جدید بودن مفهوم ورزش شهروندی و کمبود منابع علمی در این حوزه، اکثر اعضای هیأت علمی و دانشگاهی، آشنایی مختصری با آن داشته و به دلیل عدم تسلط بر بحث، متأسفانه در مصاحبه‌ها مشارکت نمی-کردند. محقّق ناچار با مراجعه به افرادی گشت که بیشترین آشنایی را به مفهوم ورزش شهروندی دارند، طوری که به صورت نظری، عملی و اجرایی درگیر فعّالیّت‌های ورزش شهروندی در کلان‌شهر تهران هستند که بیشترین افراد مربوط به مدیران، کارمندان و مربیان سازمان ورزش شهرداری تهران و تربیت بدنی مناطق ۲۲ گانه شهرداری تهران بود.

۲- متأسفانه یکی از مباحث مطرح شده مهم توسط خبرگان حاضر در مصاحبه‌های پژوهش حاضر، عدم وجود مدیریت یکپارچه‌ی شهری و تداخل وظایف و موازی کاری‌ها و عدم هماهنگی‌های گاه و بیگاه بین ارگان‌های خدمت‌رسان سطح شهر بود که علاوه بر اینکه مستلزم صرف بودجه و منابع و سرمایه‌ی انسانی است، باعث هدر رفت بودجه و سرمایه ملّی می‌گردد.

بر این اساس و با توجه به محدودیت های ذکر شده پیشنهادات زیر برای سایر محققان پیشنهاد می گردد:

۱- حرکت در جهت بررسی ورزش شهروندی، مستلزم درک یک مدل مفهومی از کلیه عوامل مؤثّر و مطرح در مسئله ورزش شهروندی است. یکی از مزایای پژوهش های بنیادی بسط دانش نظری و توسعه مفاهیم است. بنابراین نتایج پژوهش حاضر می‌تواند دانش پژوهشگران را در مورد این مفهوم افزایش دهد تا این مفهوم هرچه بیشتر در منابع علمی رشد و توسعه یابد. بنابراین به پژوهشگران پیشنهاد می گردد تحقیقات بیشتری بر روی ورزش شهروندی صورت دهند.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

پیشنهاد می‌شود محقّقین حوزه مدیریت شهری، بر اساس مدل حاضر یک سیستم مدیریت یکپارچه‌ی شهری حاکم شود تا در تمامی مؤلّفه‌های برنامه‌ریزی شهری، فعّالیّت‌های عمرانی- زیر ساختی، برنامه‌های فرهنگی و نظارت و ارزیابی، همسویی و هم‌افزایی ایجاد گشته و با صرف کمترین بودجه و زمان، بیشترین بازدهی در پیشبرد وظایف مدیریت شهری حاکم شود. البتّه این امر بسیار مهم است و باید توسط ارگان‌های ذی‌صلاح مشکلات ساختاری و اداری شهری بررسی شده و سپس اقدام قانونی و قاطع انجام داد.

منابع

1. Balish, S.M. 2017. Democracy predicts sport and recreation membership: Insights from 52 countries. *Journal of epidemiology and global health*, *7*(1), pp.21-28.

۲.رحمانی نیا، فرهاد. وادی خیل، حسن. (۱۳۹۰). ورزش شهروندی و سلامتی. مجموعه مقالات دومین همایش ملی توسعه ورزش شهروندی. ص ۱۵٤-۱۵۵.

۳.طلوعی اشلقی، عباس. پاشایی، محمود. مدبری کلیانی، رحیم. (۱۳۸۹). نقش رسانه های جمعی در توسعه ورزش شهروندی. مطالعات مدیریت شهری. سال دوم. شماره ۲. ص ۱۸۲.

٤.روشندل اربطانی، طاهر. (۱۳۸٦). تبیین جایگاه رسانه های همگانی در نهادینه کردن ورزش همگانی در کشور. حرکت. شماره ۳۳.ص ۱٦۷-۱۷٤.

۵.گودرزی، محمود. نصیرزاده، عبدالمهدی. قراهانی، ابوالفضل. وطن دوست، مریم. (۱۳۹۲). طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش همگانی استان کرمان. مدیریت ورزشی. دوره ۵. شماره ۲. ص ۱۵۵.

٦. سلیمی آوانسر، علی. (۱۳۹۰). نگرشی نوین در ورزش شهروندی. تهران. مجموعه مقالات دومین همایش ملی توسعه ورزش شهروندی. ص ۲۲۵-۲۲۳.

7.Bellamy R. 2008. Citizenship: A very short introduction. Oxford University Press. 192, pp. 1-139.

۸.محسنی، رحیم علی. (۱۳۸۹). ابعاد و تحلیل حقوق شهروندی؛ راه کارهایی برای تربیت و آموزش حقوق شهروندی. مطالعات سیاسی.سال سوم. شماره ۱۰. ص ۱۱۷.

۹.عیوضی، محمد رحیم. باب گوره، سید حسام الدین. (۱۳۹۱). تحول مفهوم شهروندی و ظهور شهروند جهانی. سیاست.سال چهل و دوم. شماره ۳. ص ۱۸۷-۲۰۵.

10. Imanzadeh, M. and Gündoğdu, C. 2014. The effect of developed citizen sport in increased prestige of municipality. *International Journal of Sport Studies*, *4*(7), pp.789-792.

11. Forsyth, J. 2014. Aboriginal sport in the city: Implications for participation, health, and policy in Canada. *aboriginal policy studies*, *3*(1-2), pp. 213-222.

12. Howat, G. and Assaker, G., 2016. Outcome quality in participant sport and recreation service quality models: Empirical results from public aquatic centres in Australia. *Sport Management Review*, *19*(5), pp.520-535.

۱۳. سواری، سعید. مهدی پور، عبدالرحمن. رنجبر، روح الله. ۱۳۹٤. توصیف وضعیت ورزش همگانی استان خوزستان و تدوین راهبردهای توسعه آن. *پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*. *۱۱*(۲۱)، ص ۸۳-۹۲.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]

١٤. کشکر، سارا. ١٣٩٤. تعیین شاخصها و نحوه سنجش اثربخشی برنامه های تفریحات ورزشی (ورزش همگانی) شهروندان. *پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی.*١١(٢٢). ص ١١٣-١٣٢.

١٥.نوروزی سید حسینی، رسول. موسوی چشمه کبود، کیوان. فتاحی مسرور، فروغ. (١٣٩٥). طراحی مدل تبعیض در تیم های ورزشی (با استفاده از نظریه داده بنیاد). مدیریت ورزشی.ص ٤٩٥-٥١٠.

١٦.دانایی فرد، حسن. الوانی، سیدمهدی. آذر، عادل. (١٣٩٥). روش شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع. چهارم تهران: صفار. ص ٧١-١٣٤.

١٧.محمدی، بیوک. اصول روش تحقیق کیفی. (١٣٩٣). تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ص١٧-٢٦٠.

18. Aman, M.S., Mohamed, M. and Omar-Fauzee, M.S. 2009. Sport for all and elite sport: Underlining values and aims for government involvement via leisure policy. *European journal of social sciences*, *9*(4), pp.659-668.

١٩. سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران. (١٣٨٤). سند تفصیلی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور. تهران: انتشارات سیب سبز.

20. Delanty, G. 1997. Models of citizenship: defining European identity and citizenship. *Citizenship studies*, *1*(3), pp.285-303.

21. Imanzadeh, M. and Gündoğdu, C. 2014. The municipality's role in the development of sport for all from citizen's views. *International Journal of Sport Studies*, *4*(7), pp.806-809.

22. Hoekstra, F., Roberts, L., van Lindert, C., Martin Ginis, K.A., van der Woude, L.H. and McColl, M.A. 2018. National approaches to promote sports and physical activity in adults with disabilities: examples from the Netherlands and Canada. *Disability and rehabilitation*, pp.1-10.

٢٣.میرزایی اهرنجانی حسن. امیری، مجتبی. (١٣٨١). ارایه مدل سه بعدی تحلیل مبانی فلسفی و زیرساخت های بنیادین تئوری های مدیریت. دانش مدیریت. شماره ٥٦. ص ٣-٢١.

24. O'Donovan, T.M., MacPhail, A. and Kirk, D. 2010. Active citizenship through sport education. *Education 3–13*, *38*(2), pp.203-215.

٢٥.رضوی، سید محمد حسین. پاسوار، محمد حسن, تسلیمی، زهرا. (١٣٩٤). حوزه هایی به کارگیری داوطلبان در ورزش شهروندی. مطالعات مدیریت ورزشی. سال هفتم(٣٢).ص ١٦٩-١٨٢.

٢٦.رهبری، سعید, مستحفظیان، مینا. نادریان جهرمی، مسعود. (١٣٩٥). مقایسه کیفیت زندگی شهروندان بهره ور و غیربهره ور از اماکن ورزشی شهرداری در مناطق ١٤گانه شهراصفهان. پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. سال دوازدهم. ص ٢١٥-٢٢٨.

27. Lindsey I, Darby P. 2018. Sport and the Sustainable Development Goals: Where is the policy Pp1-32..coherence? .International Review for the Sociology of Sport, p. 1012690217752651

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/JRSM.9.18.17]